

לקה טוב

- תיאור הגיגת הבר מצווה של כ"ק אדמו"ר האמצעי -

תשורה

מחגיגת בר המצווה של
הת' יעקב דובער שי' קוט

בית שמש, ארה"ק תובב"א
יום הבהיר ב' כסלו, חודש הגאולה ה'תשע"ט

בר מצווה וביאת משיח

בנוגע להשייכות דבר-מצווה עם העניין העיקרי - שמכיוון שרק זה עתה נכנסים הם להגדר ד"מצווה ועושה", יהי רצון שכניסתם תהיה תיכף ומיד למעמד ומצב שבו הם יהיו "מצווה ועושה" ב"תמידים כסדרם ומוספים כהלכתם"!

ושיהיו מצווים ועושים ב"להביא לימות המשיח", היינו, שבכל הכוחות, עם כל יהדותם, ועם כל השמחה וטוב לבב - יעסקו בהעניין ד"להביא לימות המשיח".

קוט- ירות"ו

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מחזם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש

770 איספערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, ב' שבט תשנ"ג
ברוקלין, נ. י.

האברך חננאל שי

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורה
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליטי"א

מזכיר

י. ס. ג.
מזכיר

פתח דבר

אנו מודים להשי"ת על כל הטוב אשר גמלנו, ובחסדו הגדול זיכנו לחגוג את שמחת בר המצווה של בננו הת' יעקב דובער שי', עם הכנסו בעול המצווה.

התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכרינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך את חתן הבר-מצווה שי' בברכת מזל טוב, ולאחל לו שיזכה לגדול כחיי"ל נאמן בצבא חיילי בית דוד, להימנות על בחירי התמימים, ולפעול את הגאולה מתוך הרחבה בחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

ברגשי גיל וחדווה אנו שמחים להגיש בזה תשורה לנוטלים חלק בשמחתנו, מיוסד על הנהגתו הקדושה של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע שחילק 'תשורה' בחתונת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח.

הקובץ שלפנינו כולל מספר ענינים הקשורים עם חגיגת בר-מצווה בכלל, וקביעותה המיוחדת בקשר עם חתן בר-המצווה בפרט:

- פותחין בדבר מלכות - אגרת ששיגר כ"ק אדמו"ר מלך המשיח לבן דודו לרגל הגיעו לגיל מצוות, ובה ביאור מופלא על ענינה ומשמעותה של בר-מצווה.

- תיאור מפורט מחגיגת בר המצווה של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, שחתן בר המצווה קרוי על שמו, וחגיגות הבר מצווה שלו נערכו גם הם בשבוע פרשת תולדות. ולהעיר, ששמו הראשון של חתן הבר מצווה מוזכר גם הוא בתיאור הבר מצווה, כמסופר שבעת החגיגה פתח חתן בדבר תורה שהחל בפסוק "מגיד דבריו ליעקב". חשיבות מיוחדת נודעה לחגיגת בר מצווה זו, בהיותה חגיגת הבר מצווה הראשונה בבית רבותינו נשיאינו, ומנהגי הבר מצווה לדורות נקבעו על פי הוראות אדמו"ר הזקן בקשר עם חגיגה זו.

- תדפיס מנהגי הנחת-תפילין ובר-מצווה מתוך 'ספר המנהגים' - עם פיענוח המראי מקומות, אשר כאמור קשורים ברובם עם חגיגת הבר-מצווה המתוארת בקובץ זה.

- הפיוט 'אל תירא עבדי יעקב' שנהוג לנגן במוצאי שבת, יחד עם לקט ראשוני מסוגו, הכולל התייחסויות רבותינו נשיאינו לפיוט זה.

הא-ל הטוב הוא ית' יברך את כבודו ואת בני ביתו יחיו בתוך כלל אהב"י מברכות מאליפות מנפש ועד בשר, ובמיוחד בברכה העיקרית - שנזכה ללכת משמחה זו, לשמחה העיקרית בהתגלותו המיידית של כ"ק אדמו"ר מלך המשיח, ותיכף ומיד ממש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

משפחת קוט
בשליחות המלך, בית שמש

מוצש"ק פ' תולדות, יום ההביר ב' כסלו
"דין דהספרים נצח" ה'תשע"ט

לא באנו לחגוג...

מכתבו של הרבי לרגל בר המצווה של בן דודו

כ"ח אלול תרפ"ט. ריגא.

בן אחי יקירי
מנחם נרו יאיר!

ליום מלאת לך י"ג שנה, ליום ה"בר-מצווה" שלך. חפצי לשוחח מעט עמך, וכאלו יושבים אנו איש אצל רעהו ומדברים פנים אל פנים. מוכרח הנני עד שנתראה יחד למסור דברי בכתב, ותקותי שבעוד איזה זמן, ותעיין בכל אשר כותב הנני להלך, תענה לי במכתב, או בעל פה, כל הנראה לך על דבר מה שכותב אני, וכל מחשבותיך ורעיונותיך בזה.

הבר מצווה - יום שמחה?

לכאורה יום ה"בר מצווה" כשנער יהודי נעשה למחוייב במצוות כגדול שנחשב הוא מאז לאדם, צריך היה יום זה להפטר מאמירת "תחנון", להאסר בעשיית מלאכה וכיוצא בזה, כאחד היום טוב. שהרי אז בא בו יצר הטוב¹ והנער נכנס לכלל ישראל. והנה לא כן הוא! אומרים "תחנון", לומדים כמו בכל יום וכו' וכו'.

סיבת חזיון זה, כי כל אחד ואחד מאתנו לא לחג ויום טוב נוצר, אלא לעבודה ומלאכה "אדם לעמל יולד"². אין העולם בי הלולא, אין האדם אורח הַלְבוּשׁ מלבושי שבת ובא אל משתה, ואין ימי חייו יום טוב ושבתות. עולם זה, עולם מעשה ועבודה הוא: "היום לעשותם"³. המלאכה מרובה⁴, והאדם לא נברא אלא לשמש⁵ לשמור ולעבוד, ואינו בן חורין להבטל מזה⁶. וכשמתחייב הוא בעול תורה ומצוות, לא יום טוב יעשה, אלא יום המעשה ועבודה בפועל.

(1) קהלת רבה פרשה ד, יג: "יצר טוב אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ומעלה".

(2) איוב ה, ז.

(3) סוף פרשת ואתחנן.

(4) אבות פרק ב' משנה ט"ו.

(5) סוף מסכת קידושין.

(6) אבות סוף פרק ב'.

הבר מצווה הראשונה בתורה

וה"בר מצווה" הראשונה שנזכרה בתורה, היא "בר מצווה" של יצחק אבינו עליו השלום. ומספרים חז"ל: אברהם אבינו עליו השלום היה מלך⁷. עבדים רבים היו לו וגם עשיר היה, כי כבוד היה אברהם במקנה בכסף ובזהב⁸. גם ברית כרותה בינו ובין המלכים אשר בסביבותיו⁹. אבל בכל זאת הרבה לעגו לאברהם¹⁰ על דרכו ומנהגיו, אבל הוא ביד רמה פרסם דתו לכל עובר ושב¹¹, ונפשות רבות רכש לאמונתו¹².

ביום הבר מצווה של בנו יחידו עשה משתה גדול, הזמין מלכים ושרים ושמה שמחה גדולה. וגם בעת המשתה שחקו אחדים מקרואיו עליו ועל שמחתו, באמרם: לנו הכח ולנו הגבורה! ובאצבענו האחת נוכל להכניעם!¹³

אבל אברהם אבינו עליו השלום לא נע ולא זע, וגם לא שת לכו להם. וילך לו בדרכו דרך ה', וישמור אותה לעשות צדקה ומשפט¹⁴.

וכעבור ימים רבים, ו"אלף אלפים ורבי רבבות יצאו מבני בניו של אברהם", ואותן האנשים שלעגו לו נפלו בידם.

אל תירא יעקב

ועל דבר בר מצווה שניה יסופר: ליצחק נולדו שני בנים עשו ויעקב. שניהם הלכו לבית הספר¹⁵ ושניהם למדו ונתחנכו על ברכי אברהם ויצחק. ויגדלו הנערים וימלא להם י"ג שנים. ומיד ויתחיל עשו לבקר בבתי עבודה זרה¹⁶. ויהי הולך ונכנס בין הבריות ונושא חן בעיניהם, כי קסם בשפתיו וצד את הבריות בפיו. ויהיו לו בנדים חמודות, ויהי לו גם מאכל ומשתה, וימנה לאחד מראשי הציידים ובעלי מלחמה. ובכל זאת, ויעקב אחיו הקטן גם בראותו הצלחת עשו אחיו, גם בשמעו כל הבוז ולעג ששפכו עליו, לא סר מדרכו. ומיום ה"בר מצווה" נפרד מאחיו. ויהי יעקב איש תם שוקד על למודיו בבית המדרש של שם ועבר הזקנים ועוסק בתורה כל ימיו. וילך בדרך החיים.

ויאמר ליעקב: אל תירא יעקב, האלקים יברך אותך ויפרך וירבך. עמים רבים יעבדוך ולאומים

(7) בראשית רבה פרשה מ"ב.

(8) לך לך יג, ב.

(9) וירא כב, כז.

(10) מדרש הגדול לך לך יב, ג.

(11) סוטה י, ב.

(12) לך לך יב, ה. רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק א' הלכה ג'.

(13) בראשית רבה פרשה נג, י.

(14) על פי לשון הפסוק וירא יח, יט.

(15) בראשית רבה פרשה סג, י. תנחומא תצא ד.

(16) רש"י תולדות כה, כז.

לך ישתחוו, כי גביר תהיה לאחיך ומלכים מחלציך יצאו. והיה באחרית הימים ולא יהיה שריד לבית עשו¹⁷, ושולח אש בתימן ואכלה ארמנות בצרה¹⁸. והיית אתה בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יער אשר אין מציל מידו¹⁹. כי ישיב ה' את גאון יעקב וקרוב יום ה'!

יום של גילוי מסירות נפש

וכעבור דור אחד וגם יעקב חגג "בר מצוה" של שני בניו שמעון ולוי, ואז בחזקה ובאונס הכריחו אותם לשנות מנהגייהם ולהכנע ולעשות רצון אחרים. והיה בנסוע יעקב מלבן דיודו אל יצחק אביו להתראות עמו, וליעקב אז משפחה ועבודה רבה, וינוחו בדרכם בשכם. ויעקב ובניו ובנותיו וכל אשר לו אנשים מתי מעט, וסביבם הכנעני הפריזי והחוי עם רב ועצום. ולא חפצו בני יעקב להתערב ביניהם וללמוד מעשיהם. ויקנו להם חלקת שדה, ויטו שם את אהליהם, ויעבדו את ה' אלקי ישראל. ויחל החוי לדרוש מהם, כי יתאחדו עמו לעם אחד, ולא יהיו עוד גוי אשר לבדד ישכון; ויבטיחם אשר לכן הארץ להם תהיה - "והארץ רחבת ידים היא" - ויאחזו בה וישבו אתו. ויגזלו בני החוי את דינה בת יעקב, ותהי בבית שכם וחמור אדוני הארץ. ויראו בני יעקב כי נבלה עשו שכניהם. ויחר אף שמעון ולוי, ולא חתו מפני כל יושב הארץ, וידעו כי להם הצדק והאמת וילחמו שניהם בשכם וכל עמו בחרף נפשם ויכריתום לפי חרב.

ובאמור להם: ולמה לא יראתם מפני החוי והפריזי? ויענו: לא נחת מפני כל, כי נבלה עשו בישראל. חרפה היא לנו וכן לא יעשה.

ולשמעון ולוי נמלאו בימים ההם י"ג שנה²⁰. ויחוגו אז את חג "הבר מצוה". ומיד ויחלו להלחם נגד כל נבלה, ויגיננו בכל כחם ובחרף נפשם על מנהגייהם ודתם.

ויתן ה' ומיום הבר מצוה הלך תלך וגדול תהיה נאמן לכל הקדוש לנו, ותשמור ותגן על כל מחמדנינו. מופת תהיה לרבים בחיך ובדרכיך, לשם ולתפארת בתוכנו ולגאון משפחתנו.

מ. שניאורסאהן

(17) עובדיה א, יח.

(18) על פי לשון הכתוב עמוס א, יב.

(19) על פי לשון הכתוב מיכה ה, ז.

(20) רש"י במסכת נזיר (כט, ב) כתב: "גמירי, שמעון ולוי בהייה שעתא בני י"ג שנה הוו, והרוצה לחשוב יצא ויחשוב".

לקח טוב

תיאור חגיגת הבר מצווה של אדמו"ר האמצעי

איזה תקנות אדמו"ר הזקן ביטל במיוחד לכבוד חגיגת הבר מצווה של אדמו"ר האמצעי? • מהו מעם המנהג לחלק עונת לעקאח בחגיגת הבר מצווה? • מה היתה המנגינה מיוחדת קרא אדמו"ר הזקן את פסוקי העליה לתורה של אדמו"ר האמצעי בשעה שעלה לתורה בפעם הראשונה? • וכיצד אפשר 'לעזור' לרבי לפעול ניסים של תחיית המתים? • תיאור מרתק מתוך ספר התולדות

כי לקח טוב נתתי לכם

ידועות ומפורסמות "תקנות ליאזני דשנת תקמ"ג", שבחודש חשון אסור לאף חסיד לבוא לליאזני, ובחודש כסלו מותר לבוא רק לשבת מברכים החודש טבת. ואילו בשנת תקמ"ז הכריזו עוד בשבת תשובה, שמכיון שבחדש כסלו שבאותה שנה תמלאנה שלש עשרה שנה לבנו הבכור של רבנו הזקן, ורבנו האמצעי יהי' לבר מצוה - מודיע רבנו הזקן בתור יוצא מן הכלל:

(א) חסידים רשאים לבוא לליאזני בחודש חשון לשבת מברכים כסלו.

(ב) מותר לבוא לשבת שלפני הבר-מצוה.

(ג) מותר לבלות שם גם בשבת שאחרי הבר-מצוה.

(ד) רשאים לבוא לחגיגת הבר-מצוה.

(ה) על הבאים לשבת מברכים כסלו לעזוב את ליאזני מיד לאחר השבת.

(ו) הבאים לשבת שלפני הבר-מצוה מותר להם לבלות בליאזני עד השבת שאחרי הבר-מצוה ועד בכלל.

(ז) על כל האורחים לעזוב את ליאזני מיד לאחרי השבת שלאחר הבר-מצוה.

ההכרזה והתקנות הופיעו במודעות מיוחדות שפורסמו בכל המנינים של חסידי חב"ד בכל הערים והישובים.

בשלה השבתות, פרשת חיי-שרה, פרשת תולדות שלפני הבר-מצוה ופרשת ויצא שאחרי הבר-מצוה, אמר רבנו הזקן תורה פעמיים בכל שבת.

ביום החמישי - ט' בכסלו תקמ"ז - הודלקו נרות רבים בבית הכנסת הגדול ועם השכמת הבקר התחילו להתפלל. ברחבת החצר שליד בית המדרש הקימו שלשה קירות וגג לשם הארחת האורחים

המרובים.

לקריאת התורה עלה רבנו הזקן על הבימה וקרא בעצמו בתורה. אחרי העליות של כהן ולוי לקח לעצמו את העלי' השלישית וברך ברכת שפטרני בשם ומלכות.

אחרי סיום התפלה אמר רבנו הזקן:

"כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו". המושגים "לקח" ו"טוב" מכוונים, לפי חז"ל, לתורה. לכאורה מהו כפל הלשון "תורתני אל תעזבו"?

"לקח" - גליא שבתורה, כלומר דיני התורה, תכמתו יתברך. רש"י מפרש לקח - לימוד. לימוד - מלשון "מלמד הבקר". דיני התורה מוכרחים לקיימם בקבלת-עול וזהו חכמתו יתברך. וזהו מה שהתרגום מפרש "לקח - מדעא".

"טובא" - פנימיות התורה. הסוד הכמוס שבכל הלכה.

"כי לקח טוב נתתי לכם" - תורה ניתנה במתנה, מתן תורה.

"תורתני אל תעזבו" - התורה היא מעצמות אין-סוף ברוך הוא, וזהו "אותי אתם לוקחים" שבתורה.

מגיד דבריו ליעקב

כשסיים רבנו הזקן את תורתו על הכתוב "כי לקח טוב נתתי לכם", הורה לבנו חתן הבר-מצוה, לומר תורה שהוא צוה עליו להכין.

וחתן הבר-מצוה אמר:

"מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל". במדרש מצינו: חמשה שמות יש לנשמה, נפש, רוח, נשמה, חי' ויחידה, והן נחלקות לשתיים - נר"ן וחי' יחידה. נר"ן - פנימיות אורות בכלים. חי' יחידה - אורות מקיפים.

"יעקב" ו"ישראל" הם שני אופנים בעבודת ה'. יעקב - יו"ד עקב, היו"ד רומז ליו"ד שבשם הוי' שבנפש; האיתן של הנשמות. התוקף העצמי של הנשמה ועצמות האין-סוף מאירים בעקב, באנשים הפשוטים. והכוונה היא שגם באנשים הפשוטים מאיר היו"ד של שם הוי' שבנפש על-ידי אמירת אותיות התורה והתפלה באמונה פשוטה. אף שאין הם יודעים פירוש המלות. על-ידי הכוונה לשם שמים הכללית שלהם, מאיר בהם היו"ד של שם הוי' שבנפש. ישראל - ישר-אל, בעלי מוחין שעבודתם במוח ובלב בעבודת ההתבוננות בהשגה שמשפטיו יתברך המושגים בשכל אנושי יש לקיימם בקבלת עול מלכות שמים מפני שהוא יתברך מצוה המצוה, באותה מדה שמקיימים מצוות החוקים.

"מגיד" מלשון המשכה והילוך, "נהרא דנגיד ונפיק". מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל - חוקיו ומשפטיו העצמיים מעצמות אין סוף נמשכים על-ידי עבודה של המוח והלב, קיום המשפטים צריך להיות מתוך קבלת עול מלכות שמים, כקיום החוקים, בדבריו העצמיים של עצמות אין סוף ברוך הוא נמשך בעבודה של אמירת אותיות התורה ואותיות התפלה באמונה פשוטה.

הניגון המעורר והמזכיר

כשסיים חתן הבר-מצוה אמירת תורה זו; הי' רבנו הזקן בשמחה רבה, שהכניסה אותו לדבקות עצומה שנמשכה זמן רב. בבית המדרש הגדול ובכל הסביבה הושלך הס, כל העיניים היו מוסבות לבימה הגבוהה עלי' ישבו רבנו הזקן, חתן הבר-מצוה ואחיו של רבנו הזקן.

עברה שעה ארוכה ורבנו הזקן אמר "כל האומר שמועה בשם אומרו - יראה כאילו בעל השמועה עומד לפניו" והתחיל לנגן הניגון שלו המכוון לארבעת האותיות של שם הוי' וכנגד ארבעת העולמות אצילות-בריאה-יצירה-עשי'. כל תנועה מהניגון שר פעמיים, ואת הבבא הרביעית - כמה פעמים.

בשעה שהרבי ניגן היו כל המחשבות, הכוחות והחושים של הקהל הרב שהתאסף בבית המדרש ומסביב לו, מקושרים בניגונו של הרבי. כל תנועה שהרבי שר, עוררה חלק מיוחד של הנפש ואת כל אחד לפי ערכו רומם הניגון ממעמדו ומצבו.

החסיד רבי יוסף כלבו ורבי איסר קיסעס סיפרו שבשעה שרבנו הזקן ניגן אז את הניגון נזכרו על כל מה שעבר עליהם מיום עמדם על דעתם.

כשסיים רבנו הזקן את הניגון, אמר:

בהיותי במזריטש שמעתי ממורי - הרב המגיד ממזריטש - בשם הסבא - מורנו הבעל שם טוב - שחלת דבש מקמח דגן - קארענע לעקאך - מעוררת המשכת הלב לתורה, כי דגן ודבש בשרשם הם כלים לתורה.

רבנו הזקן ברך ואכל חלת דבש ושתה כוסית משקה ואמר לחיים ואחר כך חילקו לכל הנאספים מזונות וי"ש והשמחה רבתה.

אחרי תפלת ערבית, נערכה סעודה ורבנו הזקן אמר תורה. החסידים התוועדו כל הלילה. היתה זו שמחת הבר-מצוה הראשונה בבית רבנו הזקן.

עליה לתורה במנחת שבת

בשבת פרשת ויצא אמר רבנו הזקן תורה שלש פעמים: לפני קבלת שבת, בשעת הקידוש ואחרי מנחה וסעודת שבת. הקידוש וסעודת שבת נערכו בבית המדרש הגדול.

בתפלת מנחה של אותה שבת קרא רבנו הזקן בעצמו בתורה, וצוה שבנו הבר מצוה יעלה לתורה לשלישי.

כל הנוכחים בשעה שחתן הבר-מצוה עלה לתורה, ראו את דבקותו של רבנו הזקן כשהעולה לתורה אמר את ברכות התורה, ושמעו את הקריאה - התפעלו מאד מאופן קריאתו של רבנו הזקן את הפרשה הקטנה של ארבעת הפסוקים, ויאמר יעקב, קטנתי, הצילני, ואתה אמרת.

רבנו הזקן הי' דקדקן ודייקן בטעמי הנגינה ואף שמבטאו של רבנו הזקן היתה בהברה אשכנזית נשמעו בהירות ההבדלים שבין אל"ף ועי"ן, ח"ת וכ"ף, כמו בהברה ספרדית.

בשעה שרבנו הזקן קרא פרשה זו, אף שקרא את טעמי הנגינה בתכלית הדיוק והזהירות, נשמע בכל זאת בכל פסוק מארבעת הפסוקים הד צלילי בבא אחת מניגונו הידוע, הניגון בן ארבעת הבבות.

שיחה הלכתית עמוקה התפתחה בין הלמדנים הגדולים שחקרו לפשר דבר מדוע דחה רבנו הזקן את עלייתו לתורה של חתן הבר-מצוה עד לשבת ולא ביום החמישי. פלפלו בענין שאיש הוא בן י"ג שנה ויום אחד, ביום הבר-מצוה הוא רק בן י"ג שנה, כן שוחחו בענין מקצת היום ככולו.

סברותיהם של הלומדים הובנו היטב אך הי' מוקשה להם מדוע לא עלה לתורה בשבת בבוקר ורק בשבת בשעת תפלת המנחה, טעמו של דבר לא ידע אף אחד.

רבי חיים אברהם, בנו של רבנו הזקן, הי' אז ילד קטן כבן שש או שבע, והי' רגיל להכנס כל פעם לבית המדרש להאזין לסיפורי החסידים. רבי חיים אברהם הי' אף בילדותו מיושב מאד בדעתו ולא אהב להשתובב.

כשנכנס רבי חיים אברהם לבית המדרש ניגשו אליו כמה אברכים, ביניהם ר' יצחק מיאנוביץ - מְסִפֵּר גדול ומשום כך הי' חשוב בעיני רבי חיים אברהם - ושאלו אם שמע הטעם מדוע הורה רבנו הזקן שחתן הבר-מצוה יעלה לתורה בתפלת מנחת שבת ולא בשבת בבוקר.

רבי חיים אברהם סיפר שבליל שבת למד רבנו הזקן עם אחיו - חתן הבר-מצוה - בספר הזוהר. אני - מספר רבי חיים אברהם - לא הבנתי כלום, אך אחי הבין היטב.

משסיימו ללמוד אמר אבי לאחי: הסבא - הבעל שם טוב - אמר למורי - המגיד ממזריטש - שיש להשתדל כשבר-מצוה עולה לתורה בפעם הראשונה תהא זו בימי הקריאה של יום שני או יום חמישי או בתפלת מנחה של שבת קודש.

הסבא - המשיך רבנו הזקן לומר לחתן הבר-מצוה - אמר שהקריאה בתורה בימי שני וחמישי היא שעת רצון למעלה כמו הזמן של מנחת שבת בכלל, והקריאה של מנחת שבת היא הדרגה העליונה ביותר, ושעת רעוא דכל רעוין.

אני - מספר רבי חיים אברהם - לא הבנתי מה שדיבר אבי עם אחי, הדבר נגע לליבי והתחלתי לבכות. אחי סיפר לאבי שאני בוכה ואבי קראני אליו ושאל אותי לסיבת בכייתי, ואז פרצתי בבכי גדולה יותר בטענה שלא הבנתי כלום ממה שאבא אמר לאחי.

אמר לי אבי שכשאפסיק לבכות יאמר לי. הפסקתי לבכות, ואבי אמר לי שבעריל - חתן הבר-מצוה - שאלני מדוע יעלה לתורה במנחת שבת ולא בשבת בבוקר, וענית לי לו מפני שבמנחת שבת אומרים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", הזמן של תפילת מנחה הוא זמן של עת רצון.

שאלתי את אבי: כל זמן שמתפללים בו הוא זמן טוב, ומדוע דוקא בעת שעת תפילת מנחה?

ענה לי אבי: אצל המלך יש זמן מיוחד בכל יום לקבלת בקשות, אך ישנם מקורבים כאלה שיודעים מתי הוא עת הרצון אצל המלך, ואלה שיש להם מקורב למלך הרי מגישים את הבקשה למלך בשעת עת הרצון.

עד גיל שלש עשרה שנה - אמר אבי - נקיים מחטא. כשמתמלאות שלש עשרה שנה נהיים לבר-מצוה ואז בא היצר הטוב. היצר הטוב מקורב למלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא שליח השי"ת לעורר את האדם לעשות מצוות ומעשים טובים, ומשום כך עולה הבר מצוה לתורה בפעם הראשון בשעת רצון של תפלת המנחה.

ביאת המשיח ותחיית המתים²¹

באחת ההתוועדויות שהתקיימו בין החסידים בשמחת הבר-מצוה, הי' נושא השיחות אודות ביאת המשיח ותחיית המתים.

נענה אחד החסידים ואמר:

הרבי מחי' מתים. המת הינו קר ובלתי מתרגש. התנועה וההתרגשות מורות על החיות. הישנו יש, קר ובלתי מתרגש כמו המוח? וכשהמוח הקר מביין, משיג ומתרגש מהשגה אלקית - האין זה תחית המתים!...!

תורת החסידות מכניסה אור וחיות בכל דבר, שבכל נברא ונוצר בלי הבדל אם צומח או דומם, חי או מדבר, יש להסתכל בו ולראות את דבר ה' אשר בקרבו המהווהו מחייהו ומקיימו.

(21) וראה בשיחת ש"פ נשא תשכ"ד: כל הגילויים דלעתיד לבוא תלויים במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות, מובן אם כן, שגם עתה ישנה העבודה של "תחיית המתים". וכפתגם הידוע שאין "מת" (קר וכלתי מתרגש) כמו המוח, והמשכת התפעלות המדות במוחין - זוהי "תחיית המתים". וכשם ש"ושננתם" מהווה לכאורה ירידה, אולם דוקא בעבודה זו יש עילוי גדול (כנ"ל), אף כאן: צריכה להיות הירידה למדות ולהמשיך משם התפעלות במוחין, ודוקא על ידי זה מגיעים לתכלית העילוי.

ספר המנהגים

תפילין ובר מצווה - עם פיענוח המראי מקומות

מצות תפילין

הוראה לרבי²²: מתחילין להניח תפילין שני חדשים קודם הבר-מצווה. בתחלה בלא ברכה וכעבור

(22) היום יום עמוד עה: מתאריך ב' מנחם אב.

ובאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חלק ז' עמוד כד: במענה על מכתבו אודות זמן התחלת החנוך בהנחת תפילין, הנה בדרך כלל נהיגא עלמא להתחיל חודש מקודם, ומנהג בני המשפחה, משפחת כ"ק אדמו"ר, היו בזה זמנים שונים, ובשנת תרס"ג, כשנוסד החדר הראשון על ידי ישיבת תומכי תמימים הואיל כ"ק אדוני אבי מורי ורבי הרב הקדוש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להגיד לי בתור מנהל פועל ישיבת תומכי תמימים להנהיג ולקבוע בין התלמידים הבאים לעונת בר-מצווה אשר התחלת זמן החנוך תהיה שני חודשים קודם הבר-מצווה.

ובמכתב בהוספות ללקוטי שיחות ח"ו עמוד 281 (אליו מציין כ"ק אד"ש בהערה זו): דיוק הלשון "לרבים" כי בבית הרב היו מתחילים זמן רב מקודם לזה, ופעם סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהוא התחיל להניח תפילין בשנת הי"ב.

ובאגרות קודש חלק ט"ז עמוד שה: לפלא גדול שבנו שי' לא התחיל להניח תפילין שני חדשים קודם הבר-מצווה והרי הוראה מפורשת היא מכ"ק מו"ח אדמו"ר אשר כולנו נמצאים באתרי דילי' וחל חיוב הנחת תפילין מתחיל מיום זה עכ"פ מצד הפס"ד דבאתרי נהוג כמותי' ובפרט את"ל דדון מיני' ואוקי באתרי - ה"ז חיוב גם מצד מצות תפילין. ואכ"מ.

ובנוגע למי שחול המועד וכיו"ב חל בתוך חודשיים אלו, ראה לקו"ש חכ"א עמוד 357: התחלת הנחת תפילין - יכול להתחיל שבוע מקודם מהרגיל - ויהא בשעה טובה ומוצלחת.

ובשיחת ש"פ נחמו תשמ"ט (ספר השיחות ח"ב עמוד 632): "בדורנו זה פשט המנהג ובפרט מנהג חב"ד שמתחילים להניח תפילין דר"ת באותו זמן שמתחילים להניח תפילין דרש"י, כולל גם בנוגע לזמן ההכנה שלפני בר מצווה.

ומועתק בזה קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א: והנה לא נעלם ממני דעת איזה מהאחרונים (הובאו בנושאי כלי שולחן ערוך אורח חיים סוף סימן לז) שכיון שהתפילין צריכים גוף נקי אין להקדים בהנחתם, ובפרט בדורותינו אלה, עם כל זה כיון שבפירושו הורה - כ"ק מורי חמי אדמו"ר - אשר זוהי "הוראה לרבים" - מצוה לקיים דברי חכמים בתראי ובפרט שהורו לפרסם דעתם בזה (וכלשון האמור "לרבים"). עד כאן.

ושם ממשיך ומבאר הטעם: ונראה לי הטעם דההוראה שהוא ע"ד השתדלות והיגיעה להפיץ תורת החסידות בחוגים הכי רחבים ומבלי להציג תנאים מוקדמים לתורה זו אף שבדורות הראשונים (לפני

איזה שבועות בברכה²³.

יש נוהגין²⁴ להניח תפלה של יד מיושב מטעם שנתבאר בזהר ומברכין גם כן מיושב.

אחר הנחת התפלה של יד על הקבורת קודם שמהדקה יברך, ויכוין לפטור גם את של ראש²⁵,

התגלות הבעש"ט, תלמידו הרב המגיד ותלמידיו ומהם רבנו הזקן) הקפידו על הנהגה כזו, וידוע המשל מרבינו הזקן, מאבן טוב שבכתר המלך שכשנחלה בנו יחידו של המלך וגדלה הסכנה ר"ל, מצוה המלך - אפילו על ספק וספק-ספיקא - ליקח אבן טוב מכתרו ולנסות לרפאות בו בנו יחידו, וכהלשון שכדאי לשפוך כמה וכמה בחוץ בשביל ספק שיגיעו איזה טפות להבן מלך ויחלים ויתרפא, והנמשל מובן.

- וראה שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן ל"ז טו, סעיף ג: קטן היודע לשמור תפילין בטהרה שלא יפיח בהן ושלא לישן בהם ושלא יכנס בהן לבית הכסא אפילו לקטנים חייב אביו לקנות לו תפילין לחנכו במצות ויש מי שאומר שקטן זה הוא בן י"ג שנה ויום א' אלא שלא הביא ב' שערות אבל פחות מכן אין בו דעת לשמור תפיליו ואין מחנכין אותו בהן וכן נהגו במדינות אלו מקדם ועכשיו נוהגים לחנכו ב' וג' חדשים קודם הזמן.

(23) היינו כשמתרגל באופן הנחתן ומקומן הראוי - כנ"ל (מרשימת כ"ק אדמו"ר שליט"א).

ובאגרות קודש חלק י"ד עמוד סג: במה שמעיר בהוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר (לוח היום יום עמ' עה) בהנוגע להתחלת הנחת תפילין שלא כתוב בדיוק כמה זמן יניחם בלא ברכה, ומהו הטעם בכלל להתחלה בלא ברכה.

יש לומר כפשוטו, שהוא עד שיתרגל הדיק היטב לדייק בהנחתן שתהי' מתאימה למצותה, שבלאו הכי הרי זה ברכה לבטלה. וכיון שלא הכל שוין בזה, לכן לא הוקבע בדיוק זמן ההנחה בלא ברכה.

ובלקוטי שיחות חלק י"א עמוד 200: שהוא עד שיתרגל הדיק היטב לדייק בהנחתן וכו'.

ולהעיר מצדי"ק למלך ח"ג ע' 99: "לאחר איזה ימים בברכה".

(24) אדמו"ר הזקן בסידורו.

וראה שולחן ערוך שלו אורח חיים סימן כה סעיף כז: יש אומרים שיניח התפילין של יד מיושב ותפילין של ראש מעומד מטעם שנתבאר בזהר, אבל מדינות אלו נוהגין להניח שתיהן מעומד (וירא שמים יוצא את כולם) ולכתחילה טוב לנהוג שתהא ההנחה על הקיבורת מיושב, והברכה והקשירה על הקיבורת יהיה מעומד כמו שנתבאר בסי' ה' שכל ברכות המצוות צריך לברך מעומד.

ובסעיף כ"ח ממשיך באותו ענין: כל דבר שבעלי הקבלה והזוהר חולקים עם הגמרא או הפוסקים הנמשכים אחר הגמרא הלך אחר הגמרא או הפוסקים הנמשכים אחריה ומכל מקום אם בעלי הקבלה מחמירים יש להחמיר גם כן אבן אין אנו יכולים לכופף את הציבור להחמיר וכן כל דבר שלא הוזכר כלל בגמרא ופוסקים אף על פי שנוצר בקבלה אין אנו יכולים לכופף את הציבור לנהוג כן.

וברשימות כ"ק אד"ש חו' קנו: תפילין של יד - לרבים - הכל בעמידה: ברכה, הנחה, חליצה.

(25) אדמו"ר הזקן בסידורו.

וברמב"ם הל' תפילין פ"ד ה"ז: וכל המצוות כולן עובר עליהן קודם עשייתן, ולפיכך צריך לברך על התפילה של יד אחר הנחה על הקבורת קודם לעשייתן, שקשירתן זו היא עשייתן.

ובאג"ק כ"ק אד"ש ח"א אגרת קנו: בחבילה מיוחדת הנני מחזיר לכת"ר את הס' "ועשה טוב" . . . ראיתי שם דברים תמוהים ביותר . . . כתב שם הוכחנו שדעת הזהר לברך שתי ברכות (בתפילין) וצ"ע: (א) בתיקוני זוהר חדש קרוב לסופו (בדפוס וילנא תרכ"ז הוא דף מו, ב) משמע דס"ל דהוא פלוגתת הבבלי והירושלמי והבבלי ס"ל דאין מברך אלא אחת (וכפרש"י) ומסיים שם "ומסיטרא דעמודא דאמצעייתא

- לא צריך אלא ברכתא חדא ויעויין ביאורי הגר"א שו"ע או"ח סכ"ה. (ב) אף אשר בש' הכוונות דרושי תפלת השחר דרוש ב' ו' ג' הביא ב' הדיעות וביאורם ע"ד הקבלה (נזכר בד"ה ויאמר ד' אליו מי שם פה בתו"א לרבינו הזקן) אבל בפע"ח ש' התפילין פי' איתא "פ.א.. ולא יברך על ש"ר אם לא שפסק בדיבור" וקשה לומר שהי' כ' כן אם הי' דעת הזהר להיפך, ועיין מ"ח מס' הנחת תפילין פ"ג מ"ד ובשער הכולל (להרא"ד לאוואט ש"ב סק"ו).

ובאג"ק כ"ק אד"ש ח"ב אגרת קצו: בתורה אור (לרבינו הזקן) פ' שמות ד"ה ויאמר אליו ד' מי שם פה (ס"ו) כתב: "...ע"י הברכה של המצוה נמשך בחי' המקיף וע"י המצוה עצמה נמשך האור פנימי... ולכן בתפילין של ראש נחלקו הספרדים והאשכנזים - (טוש"ע או"ח סי' כ"ח ס"ה ונ"כ) - אם יברכו עלי' ברכה מיוחדת מפני שהמקיף דתש"ר גבוה מאד ע"כ מנהג ספרד שלא לברך דס"ל שא"א להמשיך המקיף ההוא כו' והאשכנזים ס"ל דיכולים להמשיך, עכ"ל.

וצ"ע, ע"פ זה, איך יתבאר הדין דאם שח בין תפלה לתפלה יברך על של ראש, דאם א"א להמשיך האור, הרי גם אם שח אי אפשר לברך.

תשובה. פתרון השאלה י"ל בהקדם תוספת ביאור במחלוקת הספרדים והאשכנזים.

דהנה לכאורה יש לפרש דעתם, דהאשכנזים ס"ל דמברכים על תש"ר ועי"ז ממשיכים המקיף, והספרדים ס"ל דאין ביכולתנו להמשיך המקיף, ולכן אין לברך דאין המקיף נמשך.

אבל האמת אינו כן, וגם להספרדים נמשך המקיף, אלא דס"ל דאין ביכולת מעשה התחנותים להמשיכו, כי אם נמשך הוא מעצמו באתערותא דלעילא, כי הוא אור גבוה כ"כ שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, ולכן אין מברכים. והאשכנזים ס"ל דבמקום אור מקיף זה אתדל"ת מגעת, ולכן צריך לברך.

ומפורש הדבר בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר דרוש ב) וז"ל: ע"י תש"ר נתקן עולם האצילות. האמנם בענין הברכה (של תש"ר) יש מחלוקת לפי שמר סבר כי גם בעולם האצילות צריך לעשות ע"י מעשנו אור מקיף שלו, לכן צריך לברך גם על תש"ר לעשותו או"מ אליו ומר סבר דאו"מ דעולם האצילות... אינו נעשה על ידינו ומעצמו הוא נעשה כי אין בנו כח לעשותו.

וביתר ביאור בפע"ח ש' התפלה רפ"ה: ע"י תשר (נתקנו) ג' תחנות דאצילות בבחי' החיצוניות כי הפנימית אין צריך תקון כלל כי אפילו בפנימית הבריאה לא יש אחיזה לקליפות וגם אור מקיף של חיצוניות א"צ לתקנו ומאליו נעשה ולכן א"צ לברך עליהם, ויש חולקים בפוסקים ואומרים שג"כ צריך לברך עליהם על התפלה של ראש להמשיך או"מ על ידינו ויש בידנו כח להמשיך עכ"ל.

- וי"ל אשר ג' ענינים אלו תלויים זה בזה, כי אור והשפעה כזו, אשר יש בידנו להמשיך, היינו שמעשה התחנותים יש לו חשיבות שם ותופס מקום. וכיון שמעשה טוב תופס מקום למעליותא, הרי עבירה ועון, מעשה רע, ממשיך ההשפעה למקום הרע, היינו שגורם יניקה לחיצונים. והעדר מעשה גורם העדר המשכה -

והנה ב' סוגים בענינים הבאים באתערותא דלעילא מצד עצמה: (א) ענינים הבאים באתעדל"ע מצד עצמה ונמשכים בכל מקום בין מוכשר בין אינו מוכשר.

והדוגמא בזה: הרהורי תשובה הנופלים לאדם בלי כל התבוננות והכנה מצדו ונופלים הם לאדם רשע ג"כ.

(ב) ענינים הבאים באתעדל"ע מצד עצמה אבל בכל זאת אינם נמשכים אלא באתר שלים.

ואין השלימות מכריחה שיומשך ענין זה - (כמו שבענינו הברכה על התפלה של יד מכריחה, כביכול, המשכת אור המקיף דבריאה) - אלא רק זאת שע"י השלימות אפשר שיחול שם הענין, וכשהוא חל ה"ז

בדרך מתנה ולא בדרך הכרח - דוגמא לדבר: ענין הנבואה לפי דעת הרמב"ם שכתב (הל' יסוה"ת פ"ז ה"ד-ה): כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם כו' ומתבודדים כו' והם מבקשים הנבואה כו' ואע"פ שמכוונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהם ואפשר שלא תשרה עכ"ל.

והנה אור המקיף דאצילות אף שכנ"ל, נמשך הוא מעצמו לדעת הספרדים, בכל זה אינו נמשך אלא עי"ז שאיש הישראלי מניח תש"ר, שמוזה הוכחה שהוא מהענינים מסוג השני, היינו שאינם נמשכים אלא באתר שלים.

מובן אשר שלימות זו שעל ידה אפשר שיחול אור מקיף זה, צריך שיהי' לה איזה שייכות לו, כיון שהיא דוקא מאפשרת שיחול האו"מ (וכמו בענין הנבואה צ"ל שיכוונו דעתם ומתבודדים ומבקשים הנבואה).

והיינו מה שמקודם מברך על התפלה של יד שע"ז ממשיך אור המקיף דעולם הבריאה (כמ"ש בכתהאריז"ל שם) שהוא הסמוך לעולם האצילות (בדוגמת יכוונו דעתם ומתבודדים הנ"ל) ומכוון בברכתו גם על התש"ר, היינו שכוונתו שאו"מ הבריאה יהי' הכנה להשראת או"מ האצילות (בדוגמת ומבקשים הנבואה) - כ"ז הוא מעין ושייך לאור המקיף דאצילות הנמשך מעצמו אחר כך.

וכל זה בשלא שח בין תפלה לתפלה, אבל אם הפסיק בין תש"י לתש"ר או כשאין לו אלא תפלה של ראש, שאז חסרה השלימות. אזי צריך לברך על התש"ר. ואין הכוונה שע"ז יכריח את אור המקיף דאצילות לירד, כי, לדעת הספרדים, אין זה בכחנו, אלא שע"י ברכה זו באה השלימות ויכול אור המקיף לחול אח"כ.

25^א) אופן זה של הקשר הוא מתקנות אדמו"ר הזקן (כפי שנסמך בבית רבי פי"ב תקנה רביעית, ומשם לספר התולדות), והוא לצאת ידי דעת התוספות במנחות (לה, ב) שצריך אדם לקשור התפילין בכל יום.

בקצות השלחן סימן ח' בשולי הגליון לסעיף ח': "מנהגינו על פי המקובל מאדמו"ר ז"ל לעשות הקשר של יד באופן שהרצועה שכורך בה עוברת בעניבה קטנה שבתוך הקשר עצמו ולא בתוך עניבה מקצה השני של המעברתא והעניבה הזאת מתרחבת ומצטמצמת על ידי משיכת הרצועה העוברת בתוכה.

ובשבח יקר עמוד 21: נהגו אנ"ש לצמצם את העניבה אחר הברכה, וכן סיפר הגרז"ש דווארקין שכן לימדוהו עוד בליובאוויטש וכן שמעתי מיבל"ח הרה"ח הרי"ל גראנער שי' שראה שכן נוהג כ"ק אדמו"ר. (ויש מי שאומר שכ"ק אדמו"ר אמר לו שאביו הרה"ק הרלו"צ לא לימדו לצמצם את הקשר אחר הברכה, וגם אמר שיכול להיות בזה חשש הפסק בין הברכה להקשריה).

ובימי מלך' חלק ג' עמוד 984: לפני נסיעתו הביא הרבי שליט"א את התפילין שלו והראם לפני הרה"ת שניאור זלמן בוטמאן והרה"ת ר' בצלאל ווילשאנסקי זכרונם לברכה. הוא שאל את דעתם איך מקיימים למנהגינו את הנאמר שצריך להיות "וקשרתם", כלומר קשירה, ואנחנו רק מסובבים את הרצועה סביב המעברתא והיד. שניהם השיבו שמטעם זה נוהגים שהרצועה זזה בתוך הקשר ובכל פעם מהדקים אותה אחר הברכה, ונמצא שקושרים על ידי ההידוק. הרבי שליט"א הקשיב להסבר לא הפריך אותו אך גם לא קיבל אותו.

לימים שאל אחד מחשובי החסידים ביחידות אצל הרבי שליט"א אודות ההידוק הנ"ל והתשובה שקיבל היתה שלא ראה זאת אצל אביו ז"ל. ובהערה שם אודות הרה"ח ר' יצחק מאיר גוראריה: לפני הבר מצוה שלו נכנס עם אביו ליחידות, ואביו שאל בקשר להנהוג אצל כמה מאנ"ש שפותחים את הקשר של תפילין בכל יום, והטעם - לקיים "וקשרתם" בכל יום, האם לנהוג כן?

ואחר כך יהדק הרצועה בתוך הקשר^{א25}. ויזהר שלא יזח הקשר של יו"ד מן התפלה של יד^{ב25}, ויש כורכין ב' פעמים סביב התיטורא בכדי שיהי' כמין שי"ן עם הרצועה המהדקת את התפלה של יד^{ג25}.

ובענין הכריכות²⁶ של התפלה של יד למדני כ"ק אדוני אבי מורי ורבי (כ"ק אדמו"ר מהר"ש) זצוקלה"ה לכרוך ז' כריכות עם הב' חציין, והיינו חצי הכריכה העליונה וב' כריכות שלמות בקירוב זה אל זה, ואחר כך להניח מקום פנוי מעט ולעשות עוד ד' כריכות שלמות וחצי כריכה באלכסון ולכרוך פעם אחת על פס היד (ונעשה כמין ד' הפוכה) ואחר כך לכרוך הג' כריכות על האצבע (ובענין כריכות אלו איך לעשות אינני זוכר בבירור. אך כמדומה לי ברור שראיתי שכך תחלה כריכה אחת על הפרק התחתון הסמוך לכף היד, ואחר כך כריכה אחת²⁷ על הפרק הב', ואחר כך עוד כריכה אחת על הפרק התחתון) ומותר הרצועה לכרוך על פס היד כנ"ל (ולא כאותן שעושים שין על היד).

"אני נוהג כמו שלימדני אבי ז"ל לפני בר מצוה להניח תפילין, והוא לא לימדני לפתוח את הקשר. וכדי לקיים "זקשרתם", אין הפירוש שצריכים לפתוח ממש בכל יום, אלא שיהי' ראוי לזה, ולגופו של ענין יש לדון על הפסק שבין הברכה לקשירה על היד!"

וראה בכל זה באריכות בסידור רבינו הזקן עם הערות וצינונים מאת הרה"ג הרלו"י רסקין, מילואים סימן ט' ע' תרע"ג.

²⁵ אגרות קודש כ"ק אד"ש חי"ב ע' תלג: ובמה שכתב אודות לשים תיק התפילין של יד על התפילין כל משך זמן התפלה בכדי לשמור הפינות הנה כן אני נוהג ומוכן שנחתך בהתיק החלק שכנגד היו"ד בכדי שלא יזח היו"ד מן הבית, מתאים לדברי הזוהר הק'. אבל בתפילין של כ"ק מו"ח אדמו"ר, חלק זה שכנגד היו"ד - בשלימות הוא, שמזה מובן שלא שם התיק במשך זמן התפלה, ובדואי שגם כ"ק אדמו"ר אביו נהג כן.

²⁵ באשכבתא דרבי (מהדורת תשל"ו עמ' 24) שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה מדקדק תמיד ששתי הכריכות היוצרות את השי"ן יהיו על המעברתא דווקא ולא על התיטורא, ומבאר, שעל המעברתא שרי לכל הדעות כיוון שהמעברתא היא חלק נפרד.

ובהתקשרות גליון תל ע' 18, שיש האומרים שמנהג כ"ק אד"ש לכרוך כריכה אחת על המעברתא, והאחרונה על התיטורא.

(26) הגהות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בסידור תורה אור (ברוקלין, נ. י. תש"א) ובסידור עם דא"ח (ברוקלין, תשכ"ה).

(27) אף שבהלכות תפילין בסידור אדמו"ר הזקן דיבור המתחיל במה דברים אמורים, כותב באופן אחר: בתחילה כריכה אחת על פרק האמצעי, ואחר כך שתי כריכות על הפרק התחתון.

ובמכתב כ' אייר תש"ב (נדפס בקובץ בן י"ג למצוות - ד, עמוד 120): מקור המנהג לכרוך ג"פ ע"ג אצבע האמצעית הוא במנחות (לה: ע"פ פי' הרמב"ם (יד תפילין ג' יב) - שציין כת"ר במכ" - ופי' הרי"ף סמ"ג ועוד.

בתיקונים לא מצאתי לע"ע אלא בתיקונים מז' שצ"ל קשירה ע"ג אצבע, אבל לא פירש כמה פעמים ועל איזה אצבע. אבל בזו"ג (רכח: פי' דבריו, שהוא ג"פ באמצע צרדה - ומבואר שם ג"כ שיעור אורך רצועות תש"ר, כמובא בתוד"ה וכמה (מנחות שם) דמסיים שם בתוס' "ושמא שום מדרש יש". ועייג"כ ר"ח ש' הקדושה פ"ו.

מה שהקשה כת"ר ממנהג העולם - וכ"ה מנהגנו ג"כ - לכרוך ב' פעמים על פרק הסמוך לכף היד, אף שלדעת נושאי כלי השו"ע - אר"ח סכ"ז ס"ח - הוא פרק התחתון, ופשיטות הל' משמע דפרק הסמוך לכף היד הוא עליון בערך השאר.

בסדר הכריכות²⁸ של הרצועה של יד אשר כורכים בהאצבע כמו שמסודרים בהסידור בהגהות של אדמו"ר הרש"ב נ"ע זי"ע זצוקללה"ה. ג' כריכות, הא' על הפרק התחתון הסמוך אל כף היד, ב' על הפרק האמצעי, הג' עוד פעם על הפרק התחתון, ראיתי כמה פעמים שדייק בזה וגם כמה פעמים במשך התפלה הי' מעיין ומתקן שהכרך השלישי שהי' על הפרק התחתון שלא יהי' מונח על הכרך הראשון רק שיהי' אצלו באותו הפרק אשר לצד פרק האמצעי נאחו בהרצועה של הכרך הראשון. התפלה של ראש יזהר שיהא באמצע רוחב הראש ממש וצריך לזהר בזה מאד²⁹.

הוא משום דבמקור מנהג זה שהוא שער הכוונות - שלשם ציינו נ"כ השו"ע - דרושי התפילין דרוש ה', פי' דבריו, וז"ל: הכריכה העליונה תהי' בפרק האמצעי של האצבע הזה וב' כריכות תחתונות בפרק התחתון המחובר אל כף היד עכ"ל. וכ"כ ג"כ בפע"ח ש' התפילין פ"י ובסי' האריז"ל [ד' קארעץ מ.]. "וכורך פרק (?) א' בפרק אמצעי וב' קשרים בפרק תחתון סמוך לכף היד, ויכון כריכה א' שבו סוד דעת הגנוז ביסוד כנ"ל וב' כריכות הסמוך ליד הם סוד חו"ב הגנוזים בנ"ה המתפשטים יותר למטה מהיסוד" [ל' הפע"ח "בפרק התחתון של האצבע זה בפרק שהוא סמוך לכף היד"].

ועד היכן דייקו חז"ל בדבריהם שהוסיפו לציין פרק זה גם בתיבת התחתון, אף שלכאורה די במה שנתנו סימן שהוא סמוך לכף היד - אלא שזה שהוא התחתון, הוא טעם הדבר שעליו כורכין ב"פ, וכמש"פ בסי' האריז"ל.

. . ומדי דברי בהל' תפילין, אעיר משו"ת הרמב"ם שכ' דהקשירה על האצבע תהי' אחר הברכה ואז תהי' קשירה תמה - דא"כ צ"ל אסור להפסיק עד אחרי קשירה זו, ולא ראיתי נוהרין בזה. ואולי הוא מפני שבהוצ' מקיצי נרדמים (ע' שנו') יש נוסחה אחרת בהוספה אחר מלת תמה: "ואין הקשר על האצבע מוכרח". ובכ"ז צ"ע.

[טעם למנהג אדנ"ע אולי אפ"ל: א) לצאת ב' הדעות - הובאו במשנ"ב - די"א שמקדימין הכריכה על פרק האמצעי - כ"מ מל' ש' הכוונות, פרע"ה וסי' האריז"ל - וי"א דשל פרק התחתון - ל' ט"ז ומ"א, את"ל שדייקו גם בזה. וצ"ע סברתם כיון דהל' בכהנ"ל הוא להיפך. לברר בפמ"ג. - אבל י"ל להיפך דאדרבה הוא דלא כמאן. (ב) דהוא על הסדר - כמו שהוא במקום גשמי ג"כ - ימין אמצע שמאל, או שמאל אמצע ימין. ובכ"ז צ"ע].

(28) רשימת הרב ר' אלי' שי' סימפסון.

(29) אדמו"ר הזקן בסידורו: ואח"כ יניח את של ראש בגובה הראש, ויזהר שיהא באמצע רוחב הראש ממש שהרי אמרו: קדש והי' כי יביאן מימין ושמוע והי' אם שמוע משמאל, ובתפילין דרש"י שהפרשיות כסדרן - אין בין ימין ושמאל אלא משהו, דהיינו חריתין שבין והי' כי יביאך לשמוע ע"כ צריך לזהר בזה מאד.

ובספר השיחות תש"ד ע' 111: לא כמו אלו שמסתכלים בראי לראות אם התפילין ישרים וחושבים שזהו עבודה. צריך אמנם שיהיה ישר, אלא שיכולים לשאול אצל השני.

ובאגרות קודש חלק י"ד ע' ססד: במענה על מכתבו מיום הששי עש"ק, בו כותב שכאשר מניח תפילין של ראש אינו יכול להכריע אם מונחים על מקומם הראוי. ידועה ההנהגה בזה שמבקשים את הנמצא אצלו שיראה אם מונחים במקומם, ופשוט דין תוה"ק שסומכין על זה, וכמו בכ"כ עניני התורה.

ובלקוטי שיחות חלק ג' עמוד 853: לאדמו"ר הזקן היתה קופסת טבק של כסף ללא מכסה. סיבת הדבר היתה, מכיון שהמכסה היה מבריק השתמש בו אדמו"ר הזקן לכוון את התפילין שבראש שיהיו מונחים במקומם הנכון.

ואם שח בין תפלה לתפלה יברך על של ראש (על מצות תפילין).

רצועה³⁰ של ראש הולכת ונמשכת עד הרגלים.

כבר נהגו³¹ העולם להשתמש בתפילין של חברו אף אם ישנו אחר כך הקשר לפי מדת ראשם,

(30) בשולחן ערוך אורח חיים סימן כז בסופו כתב שצריך שיגיעו עד הטבור סעיף יא שם: ישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ויגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט.

ובטור שם וישלשל הרצועות שיהיו תלויין לפניו ויגיעו של ימין עד הטיבור ושל שמאל עד החזה, ויש אומרים של צד ימין עד המילה ושל שמאל עד הטיבור.

וממה שכתוב בפרי עץ חיים שער התפילין פרק י: טוב שישים סופי קצות הרצועות בתוך אבנטו כו' כדי שלא יגיעו לארץ. היפך מן אותן שאינם מקפידים ומניח אותן תלויים בארץ כו' - משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר. (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בקונטרס עח עמוד רט).

ובלקוטי שיחות חלק כ"א עמוד 357: בשו"ע או"ח סכ"ז בסופו כתב שצריך שיגיעו עד הטבור ובטור שם י"א עד המילה וממש"כ בפע"ח שער התפילין פ"י טוב שישים כו' כדי שלא יגיעו לארץ כו' משמע שהדרך לילך ברצועות ארוכות עוד יותר.

ובמאמר 'פזר נתן' תרצ"ב (נדפס בספר ההשתטחות): רצועות הראש שהם גילוי המוחין בכלל ומוח הדעת בפרט צריכים להגיע עד הרגלים, שיהיו כל הילוכיו על פי התורה.

ובהערות המו"ל שם: בטושו"ע . . "יגיעו עד הטבור", אבל כאן הוא כפנים ("מגיעים עד הרגלים") בכמה מקומות בדא"ח (סה"מ תר"ץ ע' נז. תרצ"ט ע' 159. תש"ג ע' 43), ויש לומר שהוא על פי מה שכתב בטור שם "ויש אומרים . . עד המילה".

ובספר המאמרים תשט"ז עמוד 450: על ידי רצועות התפילין ממשויכים בחי' זו על כל השנה, שיהי בהתיישבות, דענין רצועות התפילין הוא שממשיכים מן המוח אל הלב ומן הלב למטה יותר, דלכן הרצועות צריכים להיות ארוכים, וואס לאנגער, עד הרגליים, לפי שענינם הוא המשכה למטה,

[אולי יש לדייק מהלשון בגוף ספר המנהגים שכתב "רצועה" ולא רצועות", וכן מה'השמטות' בהערה, שאי"צ שיהיה חילוק בין הרצועה הימנית לשמאלית, ודינם אחד (ודלא כמו שמשמע מהזוהר פ' פנחס רכה, ב, מהטושו"ע, ומהבן איש חי שנה א' וירא אות יז)].

(31) ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, ומועתק בזה קטע מהמכתב: בשאלות ותשובות אבני נזר חלק אורח חיים קפ"ג בסופה: דהמניח תפילין של ראש של אחר לא שפיר עבדי, כיון שהבעלים ישנו אחר כך הקשר לפי ראשם ונמצא דלא הוי קשר של קיימא ולא יצא הראשון ידי חובתו ומצוה לפרסם הדבר עד כאן לשונו. אבל כבר נהגו העולם דלא כן. וראי' חזקה להתנהג הוא מה שכתב בפשיטות בשולחן ערוך אורח חיים סימן יד סעיף ד הועתק גם כן בשולחן ערוך לרבנו סעיף י"ב דמותר להתלבש בתפילין של חבירו וכו'. והועתק בכמה אחרונים ובשום מקום לא נתבאר שבמה דברים אמורים כשמת הראש מתאמת, שבאמת רק לעתים רחוקות מזדמן כך. וכבר הקשו על האבני נזר הועתקה קושיתם שם סימן קפד וקפה. ובכלי חמדה על התורה פרשת וילך לימד זכות על מנהג העולם א) דתפילין לא בעי קשר של קיימא וכהרמב"ן, ב) דמה שמקשר לזמן מצותה נחשב קשר של קיימא. ועיין שם שמבאר מה שלכאורה לא משמע כן באיזהו מקומן. עד כאן.

- וראה גם כן לקוטי שיחות כרך א' עמוד 227: בכל מקום שהתורה מצווה לעשות קשר הנה ציווי התורה עושה זה נצחי, עיין שם בארוכה: אף ש"כל קשר שעתיד להתירו - אינו קשר של קיימא", במקרה שנעשה הקשר על פי ציווי התורה, הוא קשר של קיימא. ציווי התורה עושה את הדבר לענין

ואין זה מבטל הענין דקשר של קיימא.

המתפללים בארבעה זוגות³² תפילין כך נוהגים: א) מניחים תפלה של יד ותפלה של ראש דרש"י קודם אמירת פרק איזהו, ומתפללין בהם עד אחרי אך צדיקים גו'. ב) מסירים תפלה של ראש דרש"י, ומניחים - בלא ברכה - תפלה של ראש דשמושא רבא וקוראים שמע גו' עד אמת ואומרים מזמורי תהלים כפי שנחלק לימי החודש. והמהדרים היו לומדים אותם עם פירוש רש"י ומצודות. ג) אחר כך מניחים תפילין דרבינו תם - בלא ברכה - וקוראים שמע גו' עד אמת, פרשת קדש גו' והזכירות שנדפסו בסידור. ולומדים פרק משניות כל אחד לפי הבנתו. ד) מסירים תפלה של ראש דרבינו תם ומניחים תפלה של ראש דראב"ד - בלא ברכה - וקוראים שמע גו' עד אמת, ולומדים פרשה חומש עם פירוש רש"י - מפרשת השבוע: יום א' עד שני, ביום ב' פרשה ב' וכו'.

נצחי. למטה, בעולם הזה, "נמשך" הדבר רק למשך זמן זה, אבל הענין כשלעצמו הוא נצחי.

ובלקו"ש חי"ד ע' 16 הערה 30: יש מקום לומר שהיכא שישנו ענין אחר שנותן חשיבות להקשירה - ג"כ חייב, גם אם אין בדעתו שישאר כן לעולם, כמו בקשירה של מצוה דמצותי' אחשבי' (ראה בכורות י, א רש"י ד"ה חלה (ביצה כז, ב). וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשובו).

32) היום יום עמוד פ, י"ט מנחם אב. וראה לקוטי שיחות כרך ב' עמוד 507 ואילך: להנחת ארבעה זוגות תפילין יש צורך בגוף נקי ביותר, שכן באשר לזה שחייבה תורה, כתפילין דרש"י ור"ת - מאחר ש"לא ניתנה תורה למלאכי השרת", נוטלת התורה על עצמה את הדבר, ואילו לדבר שרק אנשים מעטים עושים ולא שהתורה חייבה את כולם בכך - הרי האחריות העצמית גדולה יותר. נוסף על כך, הרי משום ענינים של תפילין של שימושא רבא וראב"ד - צריכים הם גוף נקי ביותר.

מצאתי נדפס שהרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש הניח ארבעה זוגות תפילין, ושהעידו לפני המחבר שבני ה'צמח-צדק' הניחו ארבעה זוגות תפילין. כן היו גם בדורנו חסידים שנהגו להניח ארבעה זוגות תפילין, כגון הר' יצחק מתמיד, ר' צבי הירש גורארי', ועוד. אני יראתי, עד שהרבי אמר לי להניח ארבעה זוגות תפילין, והתחלתי להניח - שהרי הדבר על כתפיו של הרבי.

הרבי אמר לי אז שאת התפילין יזמין הוא עצמו כדי שהדבר יהיה בחשאי.

בשעה שנדפס "היום יום", הסכים הרבי לגלות את סדר הנחת ארבעת זוגות התפילין - והדבר נדפס ב"היום יום".

בפסוק "שמר תם וראה ישר כי אחרית לאיש שלום" רמוזים ארבעת זוגות התפילין: תפילין דרבנו תם - רמוזים במלה 'תם', תפילין דרש"י - במלה 'ישר', תפילין דשמושא רבא - במלה 'שלום', רב שר-שלום בעל שמושא רבא.

התפילין דשמש"ר ובפרט דראב"ד הם בדרגה נעלית מדרש"י ודר"ת, לפיכך אין שום דעה הסוברת לברך עליהם.

תפילין דרש"י הם בחינת "מוחין דאימא", דר"ת - "מוחין דאבא", תפילין דשמש"ר ודראב"ד - כתר. לפיכך הם נעלים מכדי "המשכה" על ידי ברכה.

מנהגי בר מצוה

צריכים להשתדל³³ שפעם הראשונה אשר הבר מצוה עולה לתורה, תהי' זה בהקריאה דב' וה' ומנחת שבת קודש.

ברוך שפטרני³⁴ מברכים בלא שם ומלכות, ומברכים אותה גם ביום ב' וה' בראש הודש ולאן דוקא בשבת.

(33) הוראת כ"ק אדמו"ר הזקן (לקוטי דבורים כרך ב' עמוד רסז. עיין שם בארוכה): שמחת הבר-מצוה הראשונה בבית רבנו הזקן . . בתפלת מנחה של אותה שבת . . צוה שבנו הבר מצוה יעלה לתורה לשלישי.

. . שיחה הלכתית עמוקה התפתחה בין הלמדנים הגדולים שחקרו לפשר דבר מדוע דחה רבנו הזקן את עלייתו לתורה של חתן הבר-מצוה עד לשבת ולא ביום החמישי. פלפלו בענין שאיש הוא בן י"ג שנה ויום אחד, ביום הבר-מצוה הוא רק בן י"ג שנה, כן שוחחו בענין מקצת היום ככולו.

סברותיהם של הלומדים הובנו היטב אך הי' מוקשה להם מדוע לא עלה לתורה בשבת בבוקר ורק בשבת בשעת תפלת המנחה, טעמו של דבר לא ידע אף אחד.

רבי חיים אברהם, בנו של רבנו הזקן, הי' אז ילד קטן כבן שש או שבע . . כשנכנס רבי חיים אברהם לבית המדרש ניגשו אליו כמה אברכים . . ושאלו אם שמע הטעם מדוע הורה רבנו הזקן שחתן הבר-מצוה יעלה לתורה בתפלת מנחת שבת ולא בשבת בבוקר.

רבי חיים אברהם סיפר שבלייל שבת למד רבנו הזקן עם אחיו . . משסיימו ללמוד אמר אבי לאחי: הסבא - הבעל שם טוב - אמר למורי - המגיד ממזריטש - שיש להשתדל כשבר-מצוה עולה לתורה בפעם הראשונה תהא זו בימי הקריאה של יום שני או יום חמישי או בתפלת מנחה של שבת קודש.

הסבא - המשיך רבנו הזקן לומר לחתן הבר-מצוה - אמר שהקריאה בתורה בימי שני וחמישי היא שעת רצון למעלה כמו הזמן של מנחת שבת בכלל, והקריאה של מנחת שבת היא הדרגה העליונה ביותר, ושעת רעוא דכל רעוין.

. . אמר לי אבי . . חתן הבר-מצוה - שאלני מדוע יעלה לתורה במנחת שבת ולא בשבת בבוקר, ועניתי לו מפני שבמנחת שבת אומרים "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", הזמן של תפילת מנחה הוא זמן של עת רצון.

שאלתי את אבי: כל זמן שמתפללים בו הוא זמן טוב, ומדוע דוקא בעת שעת תפילת מנחה?

ענה לי אבי: אצל המלך יש זמן מיוחד בכל יום לקבלת בקשות, אך ישנם מקורבים כאלה שיודעים מתי הוא עת הרצון אצל המלך, ואלה שיש להם מקורב למלך הרי מגישים את הבקשה למלך בשעת עת הרצון.

עד גיל שלש עשרה שנה - אמר אבי - נקיים מחטא. כשמתמלאות שלש עשרה שנה נהיים לבר-מצוה ואז בא היצר הטוב. היצר הטוב מקורב למלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא שליח השי"ת לעורר את האדם לעשות מצוות ומעשים טובים, ומשום כך עולה הבר מצוה לתורה בפעם הראשון בשעת רצון של תפלת המנחה.

(34) היום יום עמוד קיב, י"ב כסלו.

ראה רמ"א סימן רכה יש אומרים מי שנעשה בנו בר מצוה יברך בא"י אמ"ה שפטרני מעונשו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי ובר"פ תולדות) וטוב לברך בלא שם ומלכות (דעת עצמו).

ובמגן אברהם סק"ה: פירוש דעד עכשיו נענש האב כשחטא הבן, בשביל שלא חינכו. ובלבוש פירש איפכא, דעד עתה הבן נענש בעון האב, ועיין שם.

מנהגי ליובאוויטש³⁵ - אחרי תפלת שחרית מתאספים ביחד, הורי הבר מצוה אומרים מלות

שער הכולל פרק כד: בסדורים הראשונים מזה הנוסח לא נמצא הברכה הזאת, גם בברכת הנהנין לא הביאה אדמו"ר. ואחר כך בסידור שנדפס בשנת תקפ"ב בהסכמת אחי אדמו"ר בעל שארית יהודה ז"ל נתוספה זאת הברכה בשם ומלכות בזה הלשון מי שבנו הגיע לכלל מצוה אומר בא"י אמ"ה שפטרני מעונש הלזה.

והנה בשו"ע סימן רכ"ה כתב הרמ"א וטוב לאמרה בלא שם ומלכות ועיין שם בלבוש וא"ר. אבל מצאתי בפתחי שערים לשערי אפרים על קה"ת (שער ד' סעיף כ"ה) וז"ל עיין מגלה עמוקות על התורה פ' תולדות שדעתו לברך בשם ומלכות, והביא ראיות לזה ומסיים אם יזכני השי"ת אקיימנה אי"ה. לכן נלע"ד שמי שעושה כן אין גוערים בו עכ"ל השערי אפרים.

שוב בא לידי ספר מגלה עמוקות על התורה וכתוב שם בפ' חיי שרה בזה"ל אעפ"י שהרמ"א כתב וטוב לברך בלא שם ומלכות אין אני מודעה לו בזה הפסק כו' וגדולה מזה כתב הטור שבאשכנז נהגו לברך ברכת הנותן ליעף כח עפ"י מדרש חדשים לבקרים כו' ואני תקנתי לומר ברוך הנותן ליעף כח שלא להזכיר שם ומלכות כו', מ"מ נחזור לדין שאני פוסק במקום הזה לברך בשם ומלכות ואם יזכני כו' אקיימנה עכ"ל. וא"כ לפי סברתו הוא מכ"ש מן הנותן ליעף כח.

ובאגרות קודש ח"ו עמוד רכח: בענין ברכת שפטרני מעונש הלזה, אם לברך בשם ומלכות, הנה כמדומה שכבר נדפס-, לברך בלא שם ומלכות, ולכן נדפס כן בסידור תהלת ה' רוסטוב, המדוייק ומה שברכו הנשיאים בשם ומלכות, וכמובא בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר, הנה אין זה הוראה לרבים. כן שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר.

ובשו"ת חתם סופר סי' צו כתב: מי שבטוח בעצמו שהדריך את בנו כראוי יכול לברך בשם ומלכות, דאי לאו הכי אינו נפטר כלל מעונשו, שהרי עלי' דידי' רמיא חיובי' דברי' שנתרשל בחינוכו.

וראה קובץ התקשרות גליון לה ע' 21 ששאלו את כ"ק אד"ש אם להשמיט בסידור את נוסח הברכה בשם ומלכות, והשיב: "לא - כי אם בהערה בשולי".

בנוגע לשינוי הנוסח 'של זה' שבכ"מ לנוסח 'הלזה', ראה ב'שאלות פירושים וביאורים - קובץ ח' (באגמילסקי) מה שביאר בזה.

35) שם עמוד רסח: ביום החמישי, ט' בכסלו תקמ"ז, אחרי סיום התפלה אמר רבנו הזקן . . כשסיים רבנו הזקן את תורתו . . הורה לבנו חתן הבר-מצוה, לומר תורה שהוא צוה עליו להכין . . כשסיים התן הבר-מצוה אמירת תורה זו; הי' רבנו הזקן בשמחה רבה . . והתחיל לנגן הניגון שלו . . כשסיים רבנו הזקן את הניגון, אמר: בהיותי במזריטש שמעתי ממורי - הרב המגיד ממזריטש - בשם הסבא - מורנו הבעל שם טוב - שחלת דבש מקמח דגן - קארענע לעקאך - מעוררת המשכת הלב לתורה, כי דגן ודבש בשרשם הם כלים לתורה. רבנו הזקן ברך ואכל חלת דבש ושתה כוסית משקה ואמר לחיים ואחר כך חילקו לכל הנאספים מזונות וי"ש והשמחה רבתה.

אחרי תפלת ערבית, נערכה סעודה ורבנו הזקן אמר תורה. החסידים התוועדו כל הלילה. היתה זו שמחת הבר-מצוה הראשונה בבית רבנו הזקן.

להעיר מהמובא בזהר חדש בראשית: רשב"י זמין למארי מתניתא למיכל בסעודתא רבה דעבד להו וחפי כל ביתא במאני דיקר ואותיב לרבנן בהאי גיסא והוא בהאי גיסא כו' והוה קא בדח טובא כו' . אמרו ליה: מאי בדיחותי' דמר בהאי יומא דין משאר יומיני? אמר להו: דיומא דין נחתא נשמתא קדישא עילאה בארבע גדפיני דחיותא כו' לרבי אלעזר ברי, ובהילולא דא יהי לי בדיחותא שלימתא. [= רשב"י הזמין את חכמי המשנה לאכול בסעודה הגדולה שהכין להם, וחיפה את כל הבית בכלים יקרים, והושיב את חכמים בצד זה והוא בצד זה, והיה שמח מאוד. אמרו לו: מה שמחתו של אדון ביום זה משאר הימים?

אחדות לכבוד השמחה, אחר כך חוזר הבר מצווה מאמר חסידות³⁶, ואחרי זה מכבדים את המסובים עם לעקאך ומשקה. ובערב עושים סעודה.

אמר להם: שביום זה יורדת נשמה קדושה עליונה בארבע כנפי החיות לאלעזר בני, ובחגיגה זו תהיה לי שמחה שלימה].

וראה מגן אברהם לשולחן ערוך אורח חיים סימן רכה סעיף קטן ד: שמצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר מצווה כיום שנכנס לחופה.

ובספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמוד 403: ואין לומר שהשמחה דבר מצווה הוא עניין השייך רק לרבי שמעון בר יוחאי, שמכיוון שאמר "ראיתי בני עלייה והן מועטין כו' אם שנים הם אני ואלעזר בני", היינו שהיה ברור אצלו באופן של ראייה ("ראיתי כו") גודל צדקתו של רבי אלעזר בנו, עד כדי כך שאם שנים הם בוודאי שרבי אלעזר בנו אחד מהם, מסתבר לומר שגם ביום הבר מצווה ראה כבר שרבי אלעזר בנו יהיה צדיק, - שהרי עניין זה הובא במגן אברהם בנוגע לכל אחד ואחד מישראל, ש"מצווה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בו בר מצווה כיום שנכנס לחופה".

ועל כרחק צריך לומר, שהשמחה ביום הבר מצווה היא - על יסוד הכלל בהלכה שכל ישראל בחזקת כשרות, היינו, שבוודאי יקיים כל דיני התורה ומצוותיה, ולכן שמח ביום שזכה לחיוב במצוות.

ובהערות שם:

(63) החידוש בסיפור הזוהר אודות הנהגת רבי שמעון בר יוחאי הוא רק בנוגע לפרטי הדברים בנוגע להילולא זו ("סעודתא רבה . . חפה כל ביתא במאני דיקר . . והוה קא בדח טובא . . בדיחותא שלימתא . . אסחר אשא בביתא . . חמו קיטורא דהוה סליק מביתא כו"), אבל כללות עניין של שמחה ביום הבר מצווה, היה דבר הרגיל אצל כולם.

(64) ראה גם מהרש"ל (ביש"ש לב"ק פ"ד סל"ז - הובא במחצה"ש או"ח שם) שמביא ראייה לזה מדברי הגמרא (ב"ק פז, א. קידושין לא, סע"א) "השתא דשמענא . . גדול המצווה ועושה . . עבידנא יומא טבא לרבנן", ואם על הבשורה ד"גדול המצווה ועושה" רצה לעשות י"ט - על בוא העת וזמן ד"מצווה ועושה" על אחת כמה וכמה שראוי לעשות יום טוב.

(71) הטעם שאין מברכים שהחיינו על שמחת בר מצווה, הוא לא מפני שיש ספק שמא לא יקיים המצוות חס ושלום, אלא מפני שברכת שהחיינו אינה אלא על שמחת הלב בדבר שישנו בפועל ובגלוי בהוה, ולא על דבר שיהיה בעתיד - כבנדון דידן: קיום התורה ומצוות במשך כל השנה ובמשך כל ימי חייו.

(36) בזמן האחרון הונהג שהבר מצווה חוזר דיבור המתחיל איתא במדרש תהלים משנת תרנ"ג (נדפס בספר המאמרים תש"ח).

ובאגרות קודש חלק י"ז עמוד רל: לדעתי ברור שצריך להכין לא רק מאמר בחסידות . . אלא גם ענין בנגלה. וכן בחכ"ב עמוד כג: הבר מצווה ידבר בדברי תורה נגלה וחסידות. ובהתוועדויות תש"נ ח"א ע' 162: מנהג ישראל שאמירת ענין בתורה על ידי בר מצווה היא בפלפולא דאורייתא . . וכיון שסדר ומנהג זה הולך ומתפשט בתפוצות ישראל הרי זו הוכחה שזהו מנהג טוב, ועד לפסק דין הרמב"ם ש'מנהגות' שנתפשטו בתפוצות ישראל מקבלים התוקף דמצוות עשה ומצוות לא תעשה.

אל תירא עבדי יעקב

לקט התייחסויות לפיוט מרבתינו נשיאינו

אָמַר יְהוָה לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
בְּחַר יְהוָה בְּיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

גַּאֵל יְהוָה אֶת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
דָּרַךְ כּוֹכַב מִיַּעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

הַפָּאִים יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
וַיִּרְדֵּ מִיַּעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

זָכַר זֹאת לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
חֲדוֹת יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

טוּבוֹ אוֹהֲלֵיךָ יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
יִוְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

כִּי לֹא נַחַשׁ בְּיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
לֹא הִבִּיט אֶוֹן בְּיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

מִי מְנַה עֵפֶר יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
נִשְׁבַּע יְהוָה לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

סֶלַח נָא לַעֲזוֹן יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
עֲתָה הֲשִׁב שָׁבוֹת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

פָּדֶה יְהוָה אֶת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
צִוָּה יִשׁוּעוֹת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

קוֹל קוֹל יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
רְנִי וְשִׁמְחִי לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

שֵׁב יְהוָה אֶת שָׁבוֹת יַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:
תִּתֵּן אֲמַת לְיַעֲקֹב. אֵל תִּירָא עַבְדֵי יַעֲקֹב:

ואתם תלוקטו

יש לכך קשר מיוחד למוצאי שבת קודש, כי במוצש"ק עורכים הרי סעודת מלוה מלכא, הנקראת (והיא) "סעודתא דדוד מלכא משיחא", ואומרים אז (או מדברים בענין) "אל תירא עבדי יעקב" - שאין מה לפחד, שכן, הקב"ה הולך עם כל יהודי, הם הולכים יחד, עוד בהיותם בימים האחרונים של הגלות, ולאחר מכן לוקח הקב"ה כל יהודי מבלי הבט על מעמדו ומצבו, ומוציא אותו מהגלות (כפי שרש"י מבאר בפשטות, גם לילד קטן, ובקרוב ממש ובעגלא דידן).

שיחת מוצש"ק פ' בראשית תשל"ח בחדרו, צעקת המלך ע' 17

בתורת החסידות מבוארים כמה מנהגים ונוסחאות גם מאלה שאינם בנוסח ונוהג חב"ד, ולדוגמא: בלקוטי תורה אי' "וזהו מה שאומרים במוצאי שבת אל תירא עבדי יעקב כו" . . ואין מנהגנו לאומרים.

המלך במטיבו ח"א ע' 19

כידוע שמוצאי שבת קשור בענין "אל תירא עבדי יעקב" - למרות שבנוגע לפועל מנהגנו שאין אומרים פסוק זה.

שיחוק"ק תשל"ג ח"א ע' 92

רש"ג: מדוע לא היו אומרים אקדמות, הרי זה כתוב בסידור?

כ"ק אדמו"ר שליט"א: אי' בלקו"ת "ולכן אומרים במוצש"ק אל תירא עבדי יעקב", ומ"מ אין מנהגנו לאומרו. ועד"ז בענין אקדמות.

המלך במטיבו ח"ב ע' קלב

הענין ישנו

אף על פי שבחב"ד אין אומרים "אל תירא עבדי יעקב כו" במוצאי שבת בדיבור, אך העניין ישנו.

ש"ק פ' פרה תשל"ה, שיחוק"ק ח"א ע' 503

ובעמדנו במוצאי שבת שאז ישנו העניין ד"אל תירא עבדי יעקב", הרי אף על פי שבהתאם לנוסח חב"ד אין אומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב", הרי פסוק זה הינו בהפטרה של שבת זו, ובחסידות ישנו דרוש ארוך המבאר את עניין אמירת אל תירא עבדי יעקב במוצאי שבת...

משיחת י' שבט, שיחוק"ק תשל"ז ח"א ע' 442

כה לברר בירורים

וזהו מה שאומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב כו", כי בשבת אנו בבחינת ישראל שאין צריך לבחי' עבודה ויגיעה לברר בירורים, כי בורר אסור, רק אנו אז בבחי' בן, "בנים למקום" ועיין זוהר (ח"ג דצ"ד). ואח"כ במוצאי שבת שמסתלקת הנשמה יתירה וצריך לחזור ולירד להיות בבחי' יעקב עבדי בכל ששת ימי המעשה לברר בירורים בבי"ע כו' לכך אומר אל תירא עבדי יעקב כו' מליד שם, ובה נותנים כח ועוז כו' והיא ירידה צורך עלייה בשבת שאח"כ.

לקוטי תורה פרשת בלק עב, ב.

אין נוהגים לומר

במה שהעיר בלקו"ת בלק (ע"ב, ב) דאומרים במוצש"ק "אל תירא עבדי יעקב", ומדוע לא נדפס בהסידור?

הטעם פשוט, מפני שלא נוהגין לאומרו. ואעפ"כ נתבאר מנהג האומרים - כיון שכל מנהג יש לו מקום.

אגרות קודש כ"ק אד"ש ח"י"ג ע' שאסא

בבית היינו

כ"ק אד"ש עלה למפטיר ובעת אמירת ההפטרה בכה מאוד, ובמיוחד בסיום ההפטרה באמירת הפסוק "אל תירא עבדי יעקב".

יומן ש"ק פ' בא ו' שבט תש"א
ימי בראשית ע' 361

במוצאי שמחת תורה סימן לי הרבי לשיר. פתחתי בשיר "אל תירא עבדי יעקב", והרבי עודד בידו הקדושה. מאוחר יותר הרבי ציווה על ההזן ר' משה טלישבסקי לבוא לאכסניה שלנו אותנו בשירתנו.

תיאורו של חכם רפאל דובראשווילי,
שמחת תורה תשל"ג, דיעדושקא ע' 558

ואין זה רק ציווי שלא יתיירא, אלא יחד עם זה נותנים לו גם כוח ועוז שלא להתיירא ולעסוק בעבודה בשמחה, והשמחה מקילה את העבודה וממהרת ראיית שכר טוב בעמלו, ועד שזוכים ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

משיחת מוצאש"ק פ' בשלח י"א שבט תש"א,
תורת מנחם חכ"ב ע' 39.
לקו"ש ח"ג בתרגום ללה"ק ע' 52

כח מיוחד מהנשיא במוצאי ש"ק

בקביעות זמן ההסתלקות של כל נשיא ישראל. . בנוגע למה שניחא להם הוא באופן אחר.

ויובן ע"פ הדיוק במרז"ל "מת בערב שבת סימן יפה לו, במוצאי שבת סימן רע לו" דהדיוק בזה הוא - "בערב שבת סימן יפה לו", וכדפירש"י: "שיכנס למנוחה מיד", אבל עבור "צאן מרעיתו" של נשיא ישראל הרי אדרבה, מכיון ש"בעת פטירת צדיקי עליון כו" הוא עת רצון המתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה ש"מאיר חסד ה' מעולם עד עולם על יראיו ופועל ישועות בקרב הארץ כו", לכן דוקא במוצאי שבת כשמתיחלה העבודה דימות החול בקרב הארץ" זקוקים ביותר להשפעה וגילוי זה.

ולכן נשיאי ישראל שבעיקר חושבים לא ע"ד עליות שלהם, כ"א דואגים על מצבם של בני", ובפרט במוצאי שבת, שזקוקים לבשמים (מפני עזיבת הנשמה יתירה) ולאמירת אל תירא עבדי יעקב, וגם בעת הסתלקותם לא יעזבו צאן מרעיתם, ניחא להם יותר שה"מוצאי שבת" של צאן מרעיתם יהי' בתכלית העילוי, מאשר העילוי שלהם שיכנס למנוחה מיד בע"ש, וי"ל שזהו טעם ההוספה שהצ"צ כותב שאדמו"ר הזקן נפטר במוצאי ש"ק דשמות.

לקו"ש חט"ז ע' 34

הבטחה ברורה, בשיר וניגון!

ככוחו של יהודי תמיד לנצח את המלחמה, ויתירה מזה שיש לו ההבטחה שסוף כל סוף אכן ינצח את המלחמה בפועל: "לא ידח ממנו נדח", "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

גם ההבטחה והוודאות - ככל העניינים בתורה - נוגעת לעבודה בפועל עכשיו. הוודאות שסוף כל סוף יהיה הנצחון במלחמה, צריכה להוסיף תוקף ושמחה בעשיית העבודה, ושמחה זו מועילה לנצחון, וגם למהר את הנצחון שיהיה מוקדם יותר. וכפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר: "חייל... אף על פי שהולך למקום סכנה, הולך הוא מתוך ניגון של שמחה... הוא הולך בשמחה ועל ידי זה מנצח".

ולכן אומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב וכו'", כמבואר בליקוטי תורה שם:

בשבת יהודים הם בכחינת 'ישראל' ואז אינם זקוקים לעבודה ויגיעה לברר בירורים, אבל במוצאי שבת כאשר צריכים לחזור ולירד למדרגת 'יעקב עבדי' לעסוק בעבודת הברורים דששת ימי החול, אזי מכריזים למעלה לכל יהודי: "אל תירא עבדי יעקב", שלא יתיירא לירד לדרגת יעקב עבדי;

אם אתה עבדי - אל תירא

כשמגיע מוצאי השבת, לאחר שעברו עשרים וארבע שעות בהן לא נעשו כל עסקים, ויש לצאת להתחרות עם כזה שאינו שומר שבת - והרי על פי טבע כל יום נוסף של עבודה משמש דרך לדולרים נוספים בחשבון שבבנק.

אומר הקב"ה: "אל תירא עבדי יעקב", אם רק עבדי אתה - אין לך מה לחשוש, כי אני אדאג לך.

כשיש למישהו עבד, הרי לפי ההלכה (אף זו מצוה בפרשתנו - פרשת בהר) עליו לדאוג למילוי מחסורו ומחסור משפחתו. העבד חייב לעשות את העבודה המוטלת עליו ע"י האדון, והאדון יספק לו פרנסתו. כך גם בישראל - כשאדם בכחינת "עבדי יעקב" ועושה רצון הקב"ה, מספק לו ה' את כל צרכיו הן ברוחניות והן בגשמיות.

האמור בא לידי הדגשה כשהיודים מתאספים לקיים סעודת מלוה מלכה בשמחה. עבר יום בו לא היתה כל הכנסה, ואדרבה: היו הוצאות שונות של שבת וגם נדבת 'מי שברך' בעליה לתורה, אורח לקידוש וסעודה וכו', וכשמגיע מוצאי שבת מברך היהודי "בורא מאורי האש", כי יודע הוא שלמרות ששורר חשך ברחוב בכחו להאיר.

ומקיים הוא סעודת "מלוה מלכה" בשמחה, באמרו ובחשבו "אל תירא עבדי יעקב" מתוך אמונה (ואחר כך - במשך השבוע: מתוך היווכחות) שהקב"ה מספק לו פרנסתו, בממון, לפי פשוטם של דברים, והעיקר - שהממון מוצא לדברים שמחים וטובים.

מסרו נא דרישת שלום לכל יהודי ניו-הייזן, ודאגו שמספר גדול ככל היותר של יהודים ישתתפו בסעודות מלוה מלכה, ושגם לדידם יהיה "אל תירא עבדי יעקב", יתן להם ה' פרנסה רבה ברוחניות ובגשמיות.

ט"ז אייר תשי"ט לחברי "מלוה מלכה" ניו הייזן, לקוטי שיחות ח"ב בתרגום ללה"ק ע' 243

ויעקב הלך לדרכו

ויש לקשר זה גם עם ענין ד'ויעקב הלך לדרכו" (שבמוצאי שבת בראשית), דהגם שהולך לדרכו גם בעניני הרשות ובעובדין דחול במשך כל השנה, מ"מ אינו יירא מזה, כי אם הולך לבטח דרבו, ובשמחה ובטוב לבב.

וזהו גם מה שבמוצאי שבת ובפרט במוצאי שבת בראשית - שאז מתחיל בעיקר הסדר דויעקב הלך לדרכו - אומרים "אל תירא עבדי יעקב", כי במוצאי שבת מסתלקת הנשמה יתירה, וצריך לחזור ולירד בבחי' יעקב עבדי בכל ששת ימי המעשה לברר בירורים בבי"ע כו', לכך אומר "אל תירא עבדי יעקב כו" מלירד שם ובוה נותנים כח ועוז כו".

והטעם לזה (לענין אל תירא) הוא כי הוי' אלקיו עמו, שכאו"א מישראל גם מי שהוא בבחי' יעקב בכל מקום ובכל זמן ובכל ענין גם בחו"ל ובימי החול ובעובדין דחול, ה' אלקיו הוא עמו, ועד שנעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שהוא פועל חידוש בהבריאה כמו הקב"ה כביכול, כי ע"י עבודתו בעבודת הבריורים לעשות את העולם דירה לו ית', הוא פועל חידוש בהבריאה.

מאמר ד"ה בראשית ברא, מוצש"ק בראשית ה'תשל"ח (בחדרו הק'), סה"מ מלוקט ח"א ע' רסט

חיבור דישראל ויעקב

ויש לקשר זה עם ענין מוצאי שבת, דאז ישנם ב' הבחי' יעקב וישראל כמובן מהמבואר בלקו"ת בהדרושים עה"פ "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", שימות החול ושבת הם בחי' אתכפיא ואתהפכא, דבימות החול הו"ע עבודת הבריורים בבחי' אתכפיא משא"כ שבת הוא כולו קודש, וקראת לשבת עונג, ואז אין עניני טירחא וגם לא מלחמה עם הלעו"ז, כי כבר נעשה הבריור בשלימות בימות החול, והי' כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל".

עומדים אנו בזמן שבו מתחיל סדר העבודה ד"ועיקב (דקאי על כל אחד מבנ") הלך לדרכו, ולהעיר גם מהשייכות למוצאי שבת - כמבואר בלקו"ת שאומרים במוצאי שבת "אל תירא עבדי יעקב כו" (אף שבחב"ד אין אומרים זאת בדיבור), כי בשבת אנו בכחינת ישראל שא"צ לבחי' עבודה ויגיעה לברר בירורים כו', ואח"כ במוצאי שבת שמסתלקת הנשמה יתירה וצריך לחזור ולירד להיות בבחי' יעקב עבדי בכל ששת ימי המעשה לברר בירורים בב"ע כו', לכך אומר אל תירא עבדי יעקב כו' מליד שם וכו'.

ש"פ בראשית ה'תשכ"ד
תוי"מ חל"ח ע' 178

זמן ללימוד חסידות

הטעם שהנהיגו ללמוד שיעורי חסידות ברדיו - שעי"ז יגיעו המעיינות דתורת החסידות גם לאלו שנמצאים בריחוק מקום בגשמיות, ובמקומותיהם אינם יכולים ללמוד חסידות בעצמם.

. . זמן לימוד שיעורי התניא ברדיו הוא במוצאי שבת, כפי שהי' נהוג הסדר בהרבה מקומות לחזור חסידות ביום השבת לפנות ערב, ולהמשיך את חזרת החסידות לתוך הלילה כאשר הזמן בעולם הוא כבר מוצאי שבת, הזמן שבו אומרים "אל תירא עבדי יעקב" בכדי לחבר ולהמשיך מיום השבת בימות החול.

משיחת ש"פ בשלח ה'תשכ"ג, תוי"מ חל"ז ע' 162

מבחינת 'בן' לבחינת עבד

העיקר והתכלית דיום השבת הוא הנתינת כח לאתעדל"ת בעבודת ימות החול שלאחרי השבת, שזהו מה שאומרים במוצאי שבת (מיד לאחרי העילוי דרעוא דרעוין) "אל תירא עבדי יעקב", כי בשבת אנו בבחי' ישראל שאין צריך

והנה במוצאי שבת לאחר שהגיעו לבחי' אתהפכא שוב נכנסים לימות החול שאז העבודה היא בבחי' יעקב, שלכן באווארענט מען "אל תירא עבדי יעקב", הרי שבמוצאי שבת מתאחדים יחד ב' הבחי' דיעקב וישראל.

מאמר ד"ה ובראשי חודש"כס, ע"ר"ח אייר
סה"מ תשל"ח ע' רסא

אלמלא הקב"ה עוזרו

בששת ימי החול העבודה היא בדרגת יעקב, "יעקב עבדי", עבודת העבד שמצד עצמו הוא בדרגא נמוכה, כמ"ש "ידו אוחזת בעקב עשו" ואין לו ההבנה וההשגה להתנהג כדבעי, אלא שמקיים פקודת ומצות האדון מפני שאימת אדוניו עליו, ולכן שייך אצלו ענין של 'און' שבא מצד התגברות הלעו"ז, ובלשון חז"ל: "זה וזה שופטין", שיש נתינת מקום לשליטת השופט שנקרא בשם 'און' (א' השמות שקראו לו חז"ל), ואעפ"כ "לא הביט און ביעקב גו' כי ה' אלקיו עמו", ע"ד מ"ש "כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו" שלא תהי' שליטה וממשלה להשופט שנקרא בשם און (ולכן כשמתחילה העבודה דימי החול, במוצאי שבת, אומרים "אל תירא עבדי יעקב", שלילת הפחד מהענין דאון).

מאמר ד"ה לא הביט, י"ב תמוז תשכ"א
סה"מ תשכ"א ע' 368

בשבת ארז"ל: "פרש שבתכם לא קאמר", דאכילת שבת אין בה פסולת, היינו שאכילה זו אינה מגשמת את האדם האוכל, ואדרכה, המצוה היא לאכול בשר שמן ויין ישן וכו', וכמבואר גם בלקו"ת פרשתנו בענין לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, דישראל הוא בחי' שבת ואז לא יש ענין העמל והיגיעה כי הבירור דשבת הוא בדרך ממילא, משא"כ יעקב הו"ע ימות החול ולכן אומרים במוצאי שבת אל תירא עבדי יעקב.

מאמר ד"ה מי מנה י"ב תמוז תשל"ג,
ספר המאמרים תשל"ג ע' 443

אל תירא עבדי יעקב כו' מלירד שם, ובוזה נותנים
כח ועוז כו'.

מאמר ד"ה אלה פקודי תשכ"ה, ת"מ חמ"ב ע' 314

לכחי' עבודה ויגיעה לברר בירורים כו' ואנו אז
בכחי' בנים למקום, ואח"כ במוצאי שבת שצריך
לחזור ולירד להיות בכחי' יעקב עבדי בכל ששת
ימי המעשה לברר בירורים בכי"ע כו', לכך אומר

לזכות

חתן הבר מצווה

הת' **יעקב דובער** שי' קוט

שיזכה לגדול'תמים' למופת, כחיי"ל נאמן בצבא 'היילי בית דוד',
מתוך הצלחה מופלגה בענין העיקרי של תלמידי התמימים,
לימוד התורה - תורת הנגלה ותורת החסידות,
ומתוך התקשרות איתנה לכ"ק אבינו רוענו,
ויזכה לעמוד בשורה הראשונה
בקבלת פני משיח צדקנו
וזתיקף ומיד ממש!

ולזכות הוריו הרה"ח ר' **חננאל** ומרת **חנה** שי'

אחיו ואחיותיו **מנחם מענדל**, **מושקא**, **יהושע מרדכי**, **רבקה**,
שניאור זלמן, **שמואל**, **ברוך שלום** שי'

ולזכות זקניו

הרה"ח ר' **אברהם ורעייתו** שי' קוט

הרה"ח ר' **יצחק צבי הלוי ורעייתו** שי' פיין

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד